

РЕЗУЛТАТИ ОТ НЕДОФИНАНСИРАНЕТО НА НАУКАТА

доц. д-р Васил Гуляшки, ИРИОН

Дата: 12.06.2014 г. място: град София, хотел "Гранд хотел София"

КОНФЕРЕНЦИЯ

СЪСТОЯНИЕТО И ПЕРСПЕКТИВИТЕ ЗА НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ В БЪЛГАРИЯ

СЪДЪРЖАНИЕ

- I. Въведение
  - II. Недофинансиране на науката в България през последните години
    1. Държавната политика
    2. Избяването на **безнаказана** корупция
  - III. Резултати от недофинансирането на науката в България
    1. **Намаляване на броя на учените** в Българската Академия на Науките
    2. **Дисбаланс във възрастта** на кадровия състав в българската наука
    3. **Ниски резултати** на българската наука по наукометрични показатели
    4. **Лошо усвояване на еврофондовете** поради липса на съфинансиране
    5. **Снижено качество на висшето образование** в България
    6. **Снижено качество на средното образование** в България
- ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Отношение към финансирането на науката в страните – членки на Европейския Съюз

- Лисабонска стратегия за развитие на Европейския Съюз (2000 – 2010г.)
  - приета в Лисабон през март 2000г.

ЦЕЛИ:

- Постигане на висока конкурентоспособност на страните-членки на ЕС
- Развиване на най-динамичната икономика на знанието в света
- Постигане на устойчив икономически растеж
- Подобриване на качеството на живот и на околната среда

Хората са основният актив на Европа.

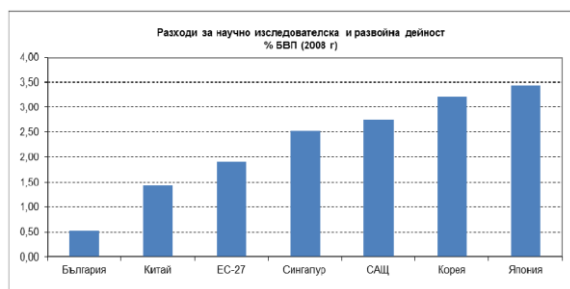
Голям дял от средствата се отделят за развитието на науката, за научни изследвания и мобилност на учените.

Отношение към финансирането на науката в страните – членки на Европейския Съюз

- Европейската програма „Хоризонт 2020“ (2014 – 2020г.)
  - ПРИОРИТЕТИ:**
    - **Наука на най-високо ниво** – укрепване на позицията на ЕС като световен лидер в научните постижения
    - **Конкурентни индустрии** – укрепване на индустриалното лидерство чрез иновации, целящи да върнат Европа по пътя на растежа и създаването на работни места
    - **По-добро общество** – въвеждане на нови методи за справяне със социалните предизвикателства по отношение на шест ключови области – здравеопазване, демографски промени и благосъстояние; безопасност на храните, устойчиво земеделие, морско дело и био-икономика; сигурна, чиста и ефективна енергия; развитие на устойчив транспорт; борба с климатичните промени и ресурсна ефективност и създаване на обединени, иновативни и сигурни общества.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ: Инвестициите в НИРД да достигнат 3% от БВП

Разходи за научно-изследователска и развойна дейност като % от БВП през 2008г.

Източник: Евростат, 2009

Недофинансиране на науката в България през последните години

- **Държавната политика**
Бюджетното финансиране на Българската академия на науките (БАН) през последните години:

Година	Отпуснати средства от бюджета [лева]
2009	≈ 84.500.000
2010	≈ 59.000.000
2011	≈ 59.000.000
2012	предвидени 49.000.000 отпуснати ≈ 54.700.000
2013	59.756.100
2014	обещани 72.500.000 отпуснати 59.756.100
2015	обещани 64.453.000

Бюджетното финансиране на науката в България

При положение, че през 2009г. отпуснатите средства от бюджета за науката в България са били **0,53%** от БВП, то очевидно в разрез със стратегиите и политиката на Европейския съюз в България от 2010г. насам тези средства са намалели на около **0,37%** от БВП и трайно са се задържали на това ниво за последните 5 години, като през 2012г. са били дори по-ниски, а именно **0,34%** от БВП.

Заплащане на труда на учените в България

- Източник: Велиана Христова, „Знаещ и беден“, в. Дума, брой 70, 25.03.2014г., <http://duma.bg/node/74471>

„Понеже Националният статистически институт (НСИ) хитро е укрил заплатите в науката, можем да ги установим от ведомостите на БАН да речем. Където виждаме какво? Начинаещ учен - заплата 420 лв., асистент - 456 лв., доцент – 516 лв., професор 713 лв., научен секретар в институт - 718 лв., и т.н. С една дума, човек доктор, със защитена дисертация, получава почти два пъти по-ниска заплата от средната в страната. А като цяло средната заплата в БАН (**620 лв., която през 2012 г. падна на 528 лв.**) е много по-ниска от онези средни **919 лв. в публичния сектор**. Всъщност, науката получава най-ниските суми в цялата система на общественото заплащане. Това е реалното изражение на **"националния приоритет" наука и стойността на научния труд** според държавата."

Саботажът на разработването на стратегия за финансиране на научната инфраструктура в България при влизането ѝ в ЕС

България е единствената страна, която при приемането ѝ за член на ЕС **не е подготвила и представила оперативна програма за наука, иновации и образование**, а това са трите главни приоритета, посочени от Европейския съюз в стратегията му за развитие. На 16.10.2012г. в <http://duma.bg/node/41105> журналистката Велиана Христова отбелязва: „От 9 години научната общност в България чака и се надява най-сетне и България да предложи за финансиране от ЕС своя оперативна програма за изследвания и развитие, както това направиха отдавна всички останали държави. Точно преди 9 години у нас за пръв път дойде шефът на службата на ЕС за конкурентоспособност **Луи Белмен** да обяснява, че когато се готвим за членство в ЕС, първата ни работа трябва да е подготовката за научна оперативна програма (ОП)."

Например съседна Румъния вече е усвоила по такава програма над 2 милиард евро за научна инфраструктура, а България – нито един цент.

Едва в края на 2012г. и началото на 2013г., след протести на научната общност, че България отново няма Оперативна програма за наука, иновации и образование за периода 2014-2020г., беше направен не дотам сполучлив опит за разработване на такава стратегия и програма.

Разходи за образование и наука като % от БВП в България

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Разходи за образование (% от БВП)	4,30	4,00	3,90	3,90	4,10	4,20	3,30
Разходи за наука (% от БВП)	0,46	0,46	0,45	0,47	0,53	N/A	N/A

Източник: Евростат и Министерство на финансите

N/A = not available (няма данни)

Данните показват голяма разлика в сравнение със страните от ЕС и САЩ. Докато за годините 2009, 2010, 2011 България може да се оправдае с понятието „криза“, то за предходните години на икономически растеж е необяснимо невлагането на средства в стратегически важни фактори като образованието и науката.

Чести съкращения на учени на щатна длъжност в България

През периода на прехода от социализъм към капитализъм в България (1989г.-2014г.), т.е. през последните 25 години на редовни интервали от 3 до 5 години са извършвани **съкращения на учените в БАН и в някои университети**. Това се е случвало при правителства както на левите, така и на дясно – ориентирани партии. Явно на управляващите им се е сторил недостатъчно бърз темпът, с който учените напускат България и отиват да си търсят работа в чужбина.

Лошо финансиране на иновациите

- Източник: „Инвестиции и финансиране на иновациите“, 2010г., www.arcfund.net/fileSrc.php?id=20056

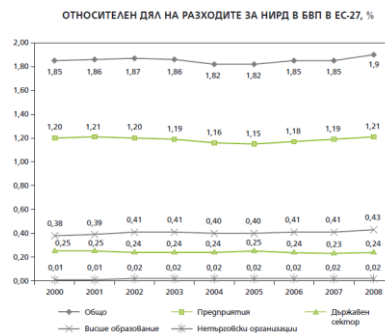
„За България финансовият интензитет за НИРД е бил най висок през 2000г. – **0,52% от БВП**. Растежът на икономиката през последното десетилетие не води до реструктуриране към по-научно интензивни дейности, като по този начин се запазва делът на разходите за НИРД в брутният вътрешен продукт. По предварителни данни на НСИ за 2008г. тази стойност е **0,49% от БВП**, което остава **по-малко от една четвърт** от стойността за ЕС-27. ”.

Лошо финансиране на иновациите

Източник: НСИ, 2010.

Лошо финансиране на иновациите

Източник: Eurostat, 2009.

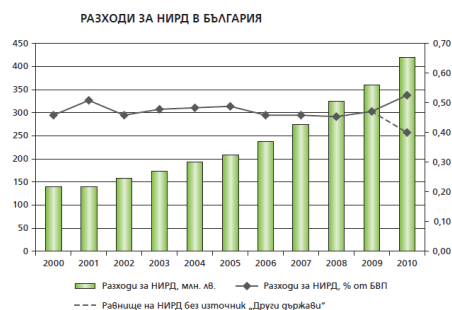
Лошо финансиране на иновациите

- Източник: „Инвестиции и финансиране на иновациите“, 2011г., www.arcfund.net/fileSrc.php?id=21149

Източник: Собствени изчисления по данни на НСИ, 2012.

Лошо финансиране на иновациите

Източник: Собствени изчисления по данни на НСИ, 2012.

Лошо финансиране на иновациите

Според [Global Innovation Index 2013](http://www.globalinnovationindex.org/), www.globalinnovationindex.org/

По иновации България се нарежда на **41-во място** сред **142** проучени държави. Въпреки това, по показател "Научноизследователско сътрудничество университет/бизнес", България е далеч по-зле от страните, с които обикновено се сравнява – на **114-то място**. Това означава, че може да се спечели много, ако се подобри тази област.

Източник: в. Монитор, 24.02.2014г., „Последни сме по иновации в ЕС“, <http://www.monitor.bg/article?id=419520>
„Законопроектът за иновациите, изготвен от служебното правителство на Марин Райков, все още чака да бъде разгледан от депутатите.“

Избяването на безнаказана корупция

- Източник: проф. Иван Канев, „За парите и "гнилите домати" в науката“, mediapool.bg, 11.12.2012г.

Фондът на Българската Академия на Науките (БАН) "Развитие на науката"

„В този фонд (фондация) всичко е абсурдно, изопачено и опорочено. Статутът му е абсурден. Фондът не е регистриран никъде. Няма адрес. Няма уебстраница. Няма телефон. Няма и имейл адрес. За него няма информация никъде, поради което не се знае дори и точното му име.“

Управлението му е абсурдно. Съчетавайки различни длъжности, управниците на фонда държат в свои ръце всичките власти - административна, финансова, научна и контролна. Правилата му за работа са абсурдни.

Това създава възможност за огромни финансови разхишения на и без това оскъдните пари за наука. В някои случаи разхищенията продължават с години. Такъв е случаят със станалата легендарна ДНК-лаборатория. В нея се наливат пари години наред, без тя да е работила нито един ден и час и без да е направил дори и един ДНК анализ.

Избуяването на безнаказана корупция

Националният фонд „Научни изследвания“

Създаден е през 1990г. (виж <http://www.nsfb.net/?id=43>). През 2002г. този фонд става член на Европейската научна фондация.

Проблемите с фонд „Научни изследвания“ започват още през 1991 г. (виж <http://www.mediapool.bg/za-parite-i-gnilite-domati-v-naukata-news200566.html>), когато парите на националния фонд „Научни изследвания“ (НФНИ) се раздават по шуро-баджанашката система с изопачени и побългарени критерии.

Първото официално съобщение за тези финансови далавери е от 11. декември 1991 година. Тогава журналистката Весела Петкова от вестник “24 часа” написва статия “Нашенски критерии свалят в нокаут 97 световни институти” и подзаглавие “Фонд Национални изследвания се оказва безсмислен, ако средствата му се дават по симпатия”.

Описание на статията научен проект е изхвърлен от фонда като “слаб”, но той не е. Това се доказва с факта, че след изхвърлянето му от НФНИ същият проект получава финансиране в САЩ, където се състезават проекти от цял свят. Това е безспорно доказателство, че критериите за оценка в българския фонд са или негоди, или не се прилагат както трябва. В статията е посочено кой, как и защо прави далавери с парите за наука, но **разследване няма**, и по тази причина няма и кой да изхвърли “гнилите домати” от науката.

Избуяването на безнаказана корупция

Комисията предава доклада си на администрацията на министъра на 11.11.2010г. Докладът бива предаден в Агенцията за държавна финансова инспекция (АДФИ) към Министерството на финансите. **Разследване няма, тъй като АДФИ не се занимава с „нагласени конкурси”, а само с директни финансови нарушения.** През 2013г. по сигнали на чл. кор. Е. Хорозов Прокуратурата разследва твърденията в доклада на комисията. На 31.10.2013г. Градска Прокуратура София (виж блога на чл. кор. Е. Хорозов) излиза с постановление относно подадените сигнали, в което се казва, че **„няма данни за извършени престъпления”**. В средата на декември 2013г. излиза от печат книгата **„Проектният бизнес и ограбването на науката. Наръчник на управляващия мошеник”**, гр. София с автор чл. кор. Емил Хорозов. В нея в обем от 304 стр. детайлно са разглеждани **нарушенията** в споменатите конкурсни сесии. В общи линии те **са следните**:

Избуяването на безнаказана корупция

- 6.) Проекти **събрали по-малък брой точки** от предвидения минимум за класиране са класирани.
- 7.) Проекти, които **заслужават класиране са провалени** (некласирани) като част от най-добрите им рецензии са **укрити** (отпаднали).
- 8.) Има случаи на **обединяване на проекти**. „Така се пестели пари. Вместо два проекта се финансира един.” (виж **„Проектният бизнес и ограбването на науката. Наръчник на управляващия мошеник”** – стр. 92). На практика **се обединяват два слаби проекта, които получават финансиране**, в някои случаи дори по-голямо, отколкото ако бяха силни и бяха класирани поотделно.
- 9.) Има **прехвърляне (преместване) на проекти**. Това са проекти **кандидатствали по един конкурс, а класирани в друг конкурс**, в който въобще не са били рецензирани и не са сравнявани с другите подадени проекти в него.
- 10.) Има проекти в перо **„Университетски научни комплекси”**. По правило те получават **по 25 милиона лева** (максимумът е 30 милиона лева) **без да имат никаква конкуренция, т.е. без състезание и без съществено рецензиране**. Печален е фактът, че няма кой да направи ревизия как са изхарчени парите получени по тези проекти.

Избуяването на безнаказана корупция

Скандалите с фонд „Научни изследвания” продължават и след това. Печално известни са **конкурсните сесии през 2008г. и 2009г.** По сигнал от 25.01.2010г. на управителя на фонд „Научни изследвания” от 2010г. – чл. кор. Емил Хорозов - Министърът на образованието, маладежта и науката назначава комисия за прегледане на документацията на фонда. Назначената комисия започва работа в средата на юни 2010г. (виж чл. кор. на БАН, проф. Емил Хорозов, **„Проектният бизнес и ограбването на науката. Наръчник на управляващия мошеник”**, гр. София, 2013г.). В края на октомври тя приключва работата си и изготвя доклад. В доклада става ясно, че във въпросните конкурсни сесии са извършени мащабни злоупотреби с парите за наука, като с измами са разпределени около 254,5 милиона лева. Самите рецензии струват пари като за конкурса през 2008г. за тази цел са похарчени около 150 000 лева, а през 2009г. – около 550 000 лева. Според чл. кор. Е. Хорозов детайлите **„сочат изключително добре организирана машина за ограбване на българския народ”**.

Избуяването на безнаказана корупция

- 1.) Неправилен подбор на рецензенти от България и от чужбина. **Не е проверявана научната компетентност на рецензентите**, при което те в голямата си част **са некомпетентни**, а една част от тях са **нелегални**, тъй като дори не са били одобрени от Изпълнителния съвет на фонда.
- 2.) Рецензентите **сами избират проектите, които да рецензират**. **Тази практика се въвежда за пръв път в света в България**. При това някои от рецензентите се проявяват като енциклопедисти, рецензирайки проекти във всички сфери на науката.
- 3.) Значителна част от рецензиите са формални. За това говори фактът, че има случаи на около 15 рецензенти с по над 50 рецензии и дори **рецензент, написал над 200 рецензии за период от 2 месеца**.
- 4.) Използвани са рецензенти в явен конфликт на интереси, т.е. **учени, които участват в конкурсите с проекти и сами се рецензират, както и рецензират проектите на своите конкуренти**. При това една част от рецензиите са явно злонамерени, а друга част от рецензиите са прекалено добронамерени.
- 5.) **Слаби проекти са класирани чрез отпадане (укриване) на слабите им рецензии**. При това няма нито една рецензия, отпаднала по други съображения освен корупционни.

Избуяването на безнаказана корупция

- През 2010г. фонд „Научни изследвания” разпределя само 6 милиона лева. Следва почти нулева година и **през 2012г. нова скандална конкурсна сесия**. Тя беше свързана с големи протести и митинги на учените. В тази сесия от 1094 кандидатствали проекта бяха класирани само 95. Класираните проекти са за 21 милиона лева. Резултатите от конкурсната сесия са описани в доклада на проф. И. Митов, проф. Св. Русева, проф. А. Тотоманова, А. Димитрова, „Доклад относно: административното съответствие на финансираните проекти от конкурсна сесия 2012” – впечатления на Изпълнителния Съвет на Фонд „Научни изследвания”.
<http://www.bulfund.com/wp-content/uploads/2013/06/доклад-сесия-2012-окончателен.pdf>
- Тук няма място за пълно изброяване на констатираните нарушения при класираните проекти, но все пак ще бъдат отбелязани някои по-фрапиращи видове нарушения:

Избуяването на **безнаказана** корупция

- 1.) **Неспазен срок за подаване на проектите.** Пет от спечелилите 95 проекта са подадени след изтичане на крайния срок за подаване на предложенията.
- 2.) **Водещата организация не е регистрирана да извършва научно-изследователска дейност** (6 от спечелилите 95 проекта).
- 3.) **Проекти, подадени с формуляр различен от задължителния формуляр за кандидатстване** (4 от спечелените проекти)
- 4.) **Представяне на незаверени копия на декларации с подписи и печати на кандидатите** (22 от спечелилите проекти).
- 5.) **Липса на подписи на партньорите, на кандидатстващата организация, на един или повече от участниците в колектива** (12 от спечелилите проекти).
- 6.) **В 33 от финансираните 95 проекта съотношението 70:30 при оформянето на бюджета на проекта по години не е спазено.**
- 7.) **Голяма част от спечелилите проекти имат формални рецензии с високи оценки без необходимата обосновка.**
На практика няма разследване на грабежа на парите за наука. Няма и наказания.

Избуяването на **безнаказана** корупция

След **протестите на учените министърът на образованието и науката беше сменен**. След проверка новият министър Стефан Воденичаров **отмени 22 проекта от спечелилите 95**. Отменените проекти са в областта на педагогиката и мултидисциплинарните изследвания. Тези две направления бяха добавени в конкурса в нарушение на изискванията той да е в пет приоритетни области - зелена енергия, биотехнологии, нови материали, информационни технологии и културно-историческо наследство. **Засегнатите колективи заведоха съдебни дела, тъй като не желаят да върнат парите**. В статия във вестник „Сега“ на журналистката Ванина Стоянова от 27.01.2014г. се отбелязва: „От правната дирекция на министерството на образованието обясниха, че част от делата още не са приключили. След окончателното решение на съда по всички жалби ще се обсъдят възможните варианти, по които ведомството и фондът ще си търсят неправомерно раздадените средства, поясниха юристите на просветното ведомство.“. 2013г. също е нулева година за фонд „Научни изследвания“.

Резултати от недофинансирането на науката в България

Намаляване на броя на учените в Българската Академия на Науките

Съставът на БАН, който в 1990г. Наброява около 17000 души започва да се топи като снежна топка на лятно слънце и в края на 2000г. е под 9000 човека, а броят на учените в БАН е под 4000 души. Поради безперспективността на научната кариера и отчайващото заплащане на труда на учените през последните години силно е намалял броят на желаещите да следват редовна докторантура в БАН, т. е. притокът на млади кадри е намалял значително. За периода след 2000г. на стр. 97 в **Годишен отчет на БАН за 2012г.**, http://www.bas.bg/images/BAS_otchet_2012.pdf

е дадена следната таблица:

Намаляване на броя на учените в БАН

Година	Учени	УЧЕНИ В БАН (ОБЩО)							
		Хабилитирани учени		Нехабилитирани учени		Разпределение на хабилитираните учени			
		брой	%	брой	%	акад.	чл.-кор.	проф.	доп.
2003	3551	1869	52.6	1682	47.4	32	9	359	1469
2004	3612	1893	52.4	1719	47.6	34	47	303	1509
2005	3625	1881	51.9	1744	48.1	36	50	325	1480
2006	3719	1886	50.7	1833	49.3	34	41	319	1492
2007	3719	1905	51.2	1814	48.8	34	41	323	1507
2008	3638	1883	51.7	1755	48.3	41	32	323	1487
2009	3574	1823	51.0	1751	49.0	20	30	329	1444
2010	3125	1531	49.0	1594	51.0	13	21	248	1249
2011	3053	1482	48.5	1571	51.5	14	18	288	1162
2012	3023	1499	49.6	1524	50.4	9	17	373	1100

Намаляване на броя на учените в БАН

Днес в БАН работят по-малко от 3000 учени.

СТРУКТУРА НА ПЕРСОНАЛА В БАН (ОБЩО ЗА БАН)

Година	Зает персонал във всички звена	Учени		Специалисти с висше образование		Специалисти със средно и средно специално образование		Друг персонал	
		Брой	% от заети	Брой	% от заети	Брой	% от заети	Брой	% от заети
2003	8101	3551	43.8	2173	26.8	1661	20.5	716	8.9
2004	8162	3612	44.3	2201	27.2	1647	20.2	702	8.3
2005	8146	3625	44.5	2179	26.7	1613	19.8	729	9.0
2006	8086	3719	46.0	2075	25.7	1501	18.6	791	9.7
2007	8033	3719	46.3	2048	25.5	1426	17.6	840	10.6
2008	7641	3638	47.6	1865	24.4	1302	17.0	836	11.0
2009	7551	3574	47.3	1869	24.8	1338	17.7	770	10.2
2010	6747	3125	46.3	1692	25.1	1113	16.5	817	12.1
2011	6417	3053	47.5	1614	25.2	1278	19.9	472	7.4
2012	6314	3023	47.9	1556	24.7	1275	20.2	460	7.2

Дисбаланс във възрастта на кадровия състав в българската наука

- Източник:** Министерство на Финансите, Дирекция „Бюджет“, Отдел „Микроикономически анализи“, „Преглед на публичните разходи – Образованието – състояние, проблеми и възможности“, лятото 2004г., <http://www.anticorruption.bg/acedu/article.php?id=590>
<http://www.google.bg/url?url=http://www.minfin.bg/document/2892:1&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ei=2HeYU7bxlePoywOEt4DABA&ved=0CBIQFjAA&sg=AFQjQCNFqgAdc36lV9KCoCPsw6CYBHjib6ww>
- „Друг сериозен проблем е възрастовият състав на преподавателите (Таблица 25). Той се отличава с голям структурен дисбаланс – 69% от професорите са на възраст над 60 години, едва **4% са на възраст до 49 години**. От общия брой на преподавателите 47.06% са на възраст над 50 години. ... Особено следва да се обърне внимание на „изтичането на мозъци“ извън структурата на образователната система – към други професионални насоки и към чужбина.“
- В БАН броят на учените на възраст до 35г. е под 3%.

Дисбаланс във възрастта на кадровия състав в българската наука

Таблица 25. Преподавателски състав по научни звания и възраст за учебната 2002/2003г.

	Общо	Възраст в навършени години									
		до 24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	над 65
Професори	1076	0	0	2	3	1	37	106	185	331	411
Доценти	4293	0	0	3	59	365	592	1036	1163	818	257
Асистенти	6424	17	574	876	1113	1304	1133	802	491	107	7
Преподаватели	1073	8	55	124	119	224	205	190	107	39	2
Научни сътрудници	51	0	0	12	2	6	4	12	8	6	1
Общо	12917	25	629	1017	1296	1900	1971	2146	1954	1301	678

Източник: Националният Статистически Институт

Дисбаланс във възрастта на кадровия състав в българската наука

В *Уикипедия свободната енциклопедия* за БАН се отбелязва следното: Към края на 2009 г. **средната възраст на работещите в БАН е 53 години**. Общото събрание взема решение за нейното понижаване с пенсиониране на 500 служители (при пенсионна възраст 65 г. за хабилитирани лица – професори и доценти, и 70 г. за член-кореспонденти и академици), тоест приблизително 6% от работещите в БАН. През месец март 2010 е съобщено, че 430 служители са получили заповеди за пенсиониране и ще бъдат освободени.

Както се вижда от горните данни, българската наука е вкарана във възрастов дисбаланс. Фактори за това са **увеличаването на пенсионната възраст с близо 10 години по време на правителството на Иван Костов (1997-2001г.) и създаването на анти-условия за работа, кариерно израстване и заплащане на труда** на младите и способни учени, което ги прогонва да търсят работа в чужбина. Последното е спирачка и за способните студенти да изберат научната кариера.

Ниски резултати на българската наука по наукометрични показатели

- **Източник:** чл. кор. на БАН, проф. Емил Хорозов, „Проектният бизнес и ограбването на науката. Наръчник на управляващия мошеник“, гр. София, 2013г.

Цитирани са наукометрични данни за 2009г. относно броя на научните публикации на 1 милион души население. Данните са взети от NSF, получени чрез базата Thomson Reuters:

Държава	Швейцария	Швеция	Дания	Финландия	Норвегия	Холандия	Израел	Великобритания	САЩ	Ирландия	Германия	Франция	България
2009 год.	1213	1080	947	933	906	875	818	735	695	636	555	503	98

Ниски резултати на българската наука по наукометрични показатели

По-важно е да се проследи напредъкът на България сред съседните ѝ страни. Отново са използвани данни от NSF, получени чрез базата Thomson Reuters (същия източник):

„Вижда се, че напредък има навсякъде. Данните за Сърбия също сочат растеж и то солиден, макар че това не се вижда от горната таблица. България отново върви към дъното....”

Държава	България	Турция	Гърция	Румъния	Сърбия	Хърватска
1995г.	127	22	190	35	N/A	142
2009г.	98	110	450	65	138	277

Лошо усвояване на Еврофондовете поради липса на съфинансиране

През последните години в България имаше възможности за усвояване на пари по проекти по оперативни програми, финансирани от ЕС. Например известна е оперативната програма **„Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”**. В проектите по тези програми се изисква да има съфинансиране, което варира от 20% до 60%. Поради липса на налични финансови резерви **в БАН и в много университети не беше осигурено необходимото съфинансиране на вече спечелени проекти**. С това бяха загубени значителни средства за развитието на науката и иновациите.

Снижено качество на висшето образование в България

Явления:

- Ниско заплащане на труда на преподавателите =>
  - четат лекции на хонорар в няколко ВУЗ-а
  - някои съвместяват незаконно по няколко длъжности на постоянен трудов договор
  - студентите са принудени да работят, за да се издържат ← преподавателят не се явява в час, за да си изнесе лекциите.
  - бездействие на контролните органи по отношение на контрола на това, как се провежда учебният процес.
  - възниква корупция (с подкупи) при заверяването на семестрите и при вземането на изпитите;

Корупционни схеми във висшето образование – Търговията с дипломи

През януари 2007 г. тайните служби на Гърция пуснаха в своите медии съобщението, че в България, под ръководството на министъра на образованието и науката работи престъпна група от около 40 чиновници, която е издала над 1000 фалшиви дипломи за висшисти. Каналът на българското МОН за фалшиви дипломи и легализацията им бе осветен по настояване на министъра на националното образование и религиите на Гърция Мариета Янаку. Гръцкото радио "Флаш" съобщи, че най-много били дипломите за медицина, политически и инженерни науки, икономика и право. Едва след като гръцката прокуратура започна разследване и се свърза със службите в Русия, Франция и други държави, българската прокуратура и ГДБОП подеха "акция" (виж медиите от 6 февруари 2007 г.)

Корупционни схеми във висшето образование – Търговията с дипломи

- Съседна Турция спря през 2010г. да признава българските дипломи за висше образование. В <http://ide.li/article4267.html> се отбелязва: „Българските дипломи вече не се признават в Турция и за студентите е въведен много тежък приравнителен изпит, съобщи председателят на Дружеството на турските студенти в България Сердар Къзълдаг, цитиран от в. "Cera". Според Къзълдаг крайното решение е взето заради случаи на фалшиви дипломи и ниско качество.". В началото на юли 2012г. Турция замразява всички процедури по легализиране на български дипломи. След значителни дипломатически усилия признаването на българските дипломи в Турция е възстановено на 19 март 2013г. В <http://www.segabg.com/article.php?id=641747> се казва следното: „Турция отново признава българските дипломи за висше образование. Решението е взето от Съвета за висше образование на южната съседка на 19 март. ... Признаването на дипломите от българските университети обаче не става автоматично, а след приравнителни изпити. В новото решение на съвета се определят сроковете, в които желаещите да получат легализация на дипломата трябва да подадат заявления за полагане на приравнителните изпити по съответната специалност.". Горните събития доведоха до значителен отлив на турски студенти от българските висши училища.

Ниски и намаляващи резултати при международни сравнения

- През 2012г. ОИСР отново провежда тест PISA. Този път изследването се фокусира не само върху грамотността на учениците в областта на математиката, четенето и природните науки, но проучва и уменията им да се справят с ежедневни проблеми. Подобно изследване сред 15-годишните се прави за първи път в рамките на авторитетното проучване на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие. **Българчетата са на 43-о от 44 места.**

Корупционни схеми във висшето образование – Търговията с дипломи

- Групата в МОН бе прикрита с уволнението на четирима дребни служители. Най-много са подправяни документи от СУ "Климент Охридски". Всяка диплома е струвала около 2000 евро. Хората, които са плащали за фалшивите дипломи, са поръчвали и за кой университет да бъдат те. "Удостоверенията за висше образование са печатани в депо, а после са били заверявани и легализирани от работещи в МОН," разказа един прокурор от СГП. Служителите от ведомството въвеждали номера на документа, както и входящ и изходящ номер на "документите", необходими за заверката. Законът е бил преправен предварително така, че да улеснява престъплението. Оказа се, че МОН има задължението да пази кореспонденцията за легализиране на дипломи само една година и затова фалшификатите с давност повече от 12 месеца трудно могат да бъдат засечени. НК предвижда до 5 г. затвор за длъжностно лице, което състави официален документ с невярно съдържание (НК чл. 310, ал. 1, чл. 311, ал. 1). Организирането и участието в престъпна група пък се наказва с от 3 до 10 г. затвор. **Никой не беше осъден.**

Снижено качество на средното образование в България

Източник: „Тайният доклад за образованието“, вестник „Пари“, септември 2004г. , http://ime.bg/pr_bg/191-4.htm

- Експертите на МОН установяват **снижаване на качеството на образованието**, "което се дължи в значителна степен на **бавните темпове на неговото реструктуриране в съответствие с новите демографски, икономически и социални взаимоотношения в обществото**." Ето някои конкретни проявления на това снижено качество: **Ниски и намаляващи резултати при международни сравнения.** Според доклада на Министерството на финансите данните от изследванията отчитат ниски нива на представяне, особено на **учениците над 4 клас**. Това се потвърждава от Третото международно изследване по математика и естествени науки (TIMSS) и програмата на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) PISA (2004г.). Така например, според теста PISA+ по отношение на четене, математика и естествени науки България е сред най-слабо представящите се страни – от 41 изследвани страни българските ученици имат 33-ти резултат по математика и литература и 30-ти резултат по естествени науки.

Ниски и намаляващи резултати при международни сравнения

Източник: „Епикриза. Образователната PISA се наклони застрашително. Изследването на грамотността за пореден път ни прати на дъното по умения - този път за справяне с житейски проблеми“, <http://www.segabg.com/article.php?id=693405>

Лошата новина е, че средното ниво **на 15-годишните у нас е под критичното за изследователите от PISA**. С две думи, повече от половината български ученици от IX клас - 56.6% (средно за ОИСР делът на учениците под второ равнище е 21.4%), **не могат да се справят дори с ежедневни проблеми, нито са в състояние да преценят дали постигнатият резултат съответства на поставената цел.**

Посредствено ниво на образование

- 1.) Ниското ниво на средното образование води и до лошо представяне на учениците на матури, тестове и кандидатстудентски изпити, където през последните години броят на слабите оценки е застрашителен.
- 2.) Неадекватна професионална квалификация. Има значително разминаване между образователното равнище и квалификация на част от работната сила, и нуждите на икономиката. Това е една от причините за високите нива на безработица или ниски доходи сред някои групи в обществото.
- 3.) Проблемите с ниското равнище на образованието и неадекватната квалификация са още по-значими при етническите малцинства. Също така едва 2.7% от турското население и едва 0.3% от ромското население има висше образование, при положение, че почти 24% от представителите на българската етническа група имат висше образование.

Посредствено ниво на образование

- 4.) Слабо участие на населението в незадължителното образование. Едва 70% от населението между 15 и 19 години учи, докато в ЕС този процент е над 80. Освен това едва 15% от населението между 20 и 29 години участва в образователния процес, докато за ЕС средното ниво е 22%. Това показва, че има слаба мотивация за участие в средното и висшето образование, както и висок дял на отпадналите от училище и висок дял на необхванатите от системата. Масовото обедняване на населението води до отпадане на деца от училище.
- 5.) Слабо навлизане на новите технологии в образователния процес – компютри, интерактивни методи на обучение.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

- Източник: <http://neverojatno.wordpress.com/2012/02/20/morningstar/>
Текст, който се приписва на
„Доклад до държавния секретар на САЩ Хилъри Клинтън“, на Ричард Морнингстар. Докладът е озаглавен:
„Българите не представляват проблем“
20. февруари 2012г, понеделник
На вниманието на Института за стратегически анализи към ЦРУ

Факторите, гарантиращи запазването на националните интереси и свободата на едно общество са: **„образование на населението, ясна ценностна система, основаваща се на нематериални принципи, и преобладаващо младежки характер на обществото“.**

Недофинансирането на науката у нас води до **корупционни явления, немотивираност за качествена преподавателска дейност**, а от там и до **лошо образование**, както и до **силно изкривяване на ценностната система**, при което парите се превръщат в основна ценност и **изтичането на мозъци в чужбина достига своя връх**. Последното от друга страна е свързано с **демографски проблеми**.

Може да се обобщи, че **недофинансирането на науката и неправилната държавна политика в тази сфера води до тотален упадък на България**.

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО!